

Will Wroth: Uppåt och uppåt för nederländska Socialistpartiet: nya perspektiv för socialismen eller en naiv, hipp vänsterparlamentarism?

[Från [Links International Journal of Socialist Renewal](#), 1 september 2012. Will Wroth är sedan 2005 medlem i SP i Amsterdam. Har tidigare bott i Australien och var då medlem i Demokratiska socialistpartiet. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

I mars i år firade nederländska media 10-årsminnet av något som säkert är landets mest kända – eller ökända – eftervalsdebatt i TV. Den öppet homosexuelle invandringsfientliga, vältalige och välklädde populisterna Pim Fortuyn sopade golvet med en handfull nationella ledare från de etablerade partierna. Fortuyn, som två månader senare mördades vid höjdpunkten för en historisk nationell valseger, hade just inregistrerat en oväntad, överväldigande seger i kommunalvalen i Rotterdam, och han påminde bestämt, och med uppenbart välbehag, de tydligt nedstämda karriärpolitikerna om detta.

Denna fascinerande uppvisning kunde ses av hela det politiska Nederländerna, medvetna om att de, oavsett politisk tillhörighet, bevittnade en historisk vattendelare. Det som Fortuyn synbarligen på egen hand hade lyckats göra var att bryta igenom den ogenomträngliga institutionella mur som hade skyddat ”Haag” från besvikelserna och frustrationen hos en generation väljare som betraktade sig som utanförstående – till höger eller vänster, eller bara politiskt neutrala och icke röstande.

De traditionella politikerna är pressade

Historiskt har politiken i efterkrigstidens Nederländerna verkat i ett system av politiska ”stöttepelare” – där de viktigaste varit socialdemokrater, katoliker, liberaler och protestanter – som i grova drag definierade det sociala nätverk man föddes in i. Skolor, klubbar och tidningar var till största delen anknutna till den ena eller andra strömningen, och politisk företrädare och regeringskoalitioner var relativt lätta att förutsäga inom ett begränsat antal möjligheter.

1960-, 1970- och 1980-talens sociala rörelser undergrävde oavbrutet detta bekväma arrangemang och det sista kapitlet skrevs på 1990-talet när en rad ”lila” koalitioner mellan VVD och det alltmer Blair-inspirerade PvdA* härskade med ett stort, om än ibland missnöjt, stöd under några ekonomiskt ”bra” år. Fortuyn pekade på att denna hemtrevliga allians hade gjort demokratisk bankrutt och misslyckats socialt, även om han gjorde den utomeuropeiska invandringen till Nederländerna till syndabock och den viktigaste orsaken till det nederländska samhällets minskade sammanhållning.

Men det fanns ytterligare en aktör när politiken-som-vanligt bröts sönder i början av århundradet – SP. Det hade stadigt gjort inbrytningar bland den etablerade socialdemokratins vanliga väljare och på dess kampanjområde, och under de nationella valen 2006 belönades det för sin politiska ärlighet och fasthet och uppfriskande direkta kampanjer med inte mindre än 25 platser (16,7%). Även om SP:s valstöd – som det nu verkar, tillfälligt – minskade under de följande valen, så hade landets politiska landskap förändrats en gång för alla.

Det nederländska politiska systemet och kulturen

En nyckelfaktor som underlättat SP:s uppgång har varit det nederländska valsystemet med proportionell representation på alla tre regeringsnivåer (nationellt, regionalt och kommunalt) och att det inte finns annan tröskel än en enda plats – för underhuset krävs bara 0,67% av rösterna. På samma

* Se appendix 1 för en kort genomgång av de olika nederländska politiska partierna – öa.

gång spelar lokala församlingar en förhållandevis viktig roll för den dagliga skötseln av den offentliga verksamheten och är en betydande faktor för landets politiska stämningar.

Denna situation ger oundvikligen upphov till ett färgstarkt, varierande parlament med några få stora partier, flera medelstora partier och några enstaka grupper och oberoende med en eller två medlemmar (se appendix 1). Den offentliga finansieringen av de partier som är representerade i parlamentet är relativt generös, och gör inflytandet från privata (och fackliga) pengar avsevärt mindre än i många andra länder.

Eftersom inget ensamt parti någonsin kommer i närheten av egen majoritet är den nederländska regeringen alltid en koalition av minst två, men vanligtvis tre eller fyra partier. Det är allmänt accepterat att alla partier kan ha egna valprogram men kommer att bli tvungna att kompromissa om de inleder förhandlingar om att bilda regering. Det är som om det finns en inbyggd tolerans i den nederländska allmänhetens psyke – som ingalunda uttrycks på samma sätt i alla frågor (vilket Geert Wilders uppkomst på senare tid visar) – åtminstone att alla har rätt att ha sin egen uppfattning och uttrycka den fritt.

När valresultatet väl är klart, och oavsett hur oväntat eller ovanligt det är, så respekteras det och kohandeln inleds. Som regel får det största partiet leda de preliminära regeringsförhandlingarna, och bara när det verkar ha slut på eventuella kandidater får det näst största partiet chansen. En annan – inte oviktig om än inte strikt demokratisk – faktor är att ett parti som på ett markant sätt har ökat sin andel av rösterna får extra inflytande, och prioriteras lite högre och får lite mer manöverutrymme, som för att återspegla förändringen av den politiska tidsandan. Motsatsen gäller också: ett parti som gör dåligt ifrån sig kommer troligen att hamna i baksätet, åtminstone till en början.

Medieklimatet i landet är jämförelsevis öppet och det förväntas allmänt att ”respektabla” radio- och TV-media och tidningar åtminstone är opartiska i fördelningen av sändningstid och spaltutrymme, oavsett vilka naturliga böjelser programledaren eller tidningen må ha. Även om delar av media, till exempel *De Telegraaf*, frossar i Murdoch-liknande rubriker och de vanliga häxjakterna, så känner sig till och med affärsetablissemangets tidning *NRC Handelsblad* förpliktad att rapportera relativt objektivt i politiska frågor, och hittills har den inte på något egentligen planerat sätt bedrivit någon kampanj mot vänstern i allmänhet eller SP i synnerhet. Inom den moderna medievärldens begränsningar förväntas allmänt att man ska upprätthålla principen om en objektiv, balanserad rapportering, definitivt om man jämför med media i den engelsktalande världen. Det återstår att se exakt hur media kommer att reagera om SP:s opinionssiffror fortfarande är höga när valdagen närmar sig. Den förutsägbara motreaktionen från pressens mer rabiata högerelement och från högerpartierna har börjat på allvar, och effekterna från den kan bli kraftiga trots det utbredda stöd SP åtnjuter.

Krisens politiska återverkningar

Den generella politiska effekten av den nuvarande krisen har varit att Nederländernas traditionella politiska centrum har urholkats. Trycket från den världsomspännande ekonomiska krisen, eurokrisen och krisen för Europas nyliberala och odemokratiska integrationsprojektet har allvarligt undergrävt de utslitna center-vänster och center-höger sätten att närma sig problemet.

I grova drag har det skett en förflyttning mot det politiska spelfältets ytterkanter: det liberala VVD har tagit röster från CDA och SP från PvdA, GroenLinks och i viss mån från PVV, i den mån SP har setts som ett effektivare sätt att protestera mot det politiska etablissemanget. VVD och SP har blivit höger- och vänsterytterligheterna, och det ”förnuftiga och balanserade sättet att resonera” dränks i ett alltmer aggressivt språk under en valkampanj som domineras av dessa två partiers diametralt motsatta inriktningar. Det enda skenbara mittenparti (i själva verket ekonomiskt bestämt till höger) som fortfarande reder sig är det vänsterliberala D66 som säljer in sig som en garanti mot ”extremismen”.

Många val under det senaste decenniet har i slutändan övergått i en kamp mellan två av de traditionellt starkaste partierna – CDA, VVD och PvdA – för att avgöra vem som ska bli störst och leda koalitionsförhandlingarna och (nästan alltid) tillhandahålla premiärministern.

Under mer än ett val har SP fått ett starkt stöd för sin politik under valkampanjen och till och med vid ett tillfälle lett över PvdA i opinionsundersökningarna, bara för att se denna ställning gå upp i rök när den traditionella dynamiken med en kapplöpning mellan två eller tre hästar tagit över och naturliga SP-väljare har röstat ”nyttigt” på PvdA, i hopp om att förhindra något av de andra ledande partierna att bli störst. För första gången blir det nu alltmer möjligt att SP och VVD kommer att vara de två som tävlar med varandra, och att fenomenet att rösta nyttigt denna gång kommer att ta röster från PvdA till SP.

PvdA:s medvetna val att följa Tony Blairs Nya Labours exempel och slå in på en nyliberal ”tredje väg” blev inledningen på deras stadiga ideologiska och parlamentariska nedgång. Medan det politiska och valsystemet i Storbritannien, Australien och USA sätter enorma hinder i vägen för ett ledande alternativ till vänster om socialdemokraterna (eller Demokraterna i USA), så har situationen i Nederländerna underlättat SP:s uppkomst jämte, och ibland före, PvdA. Detta är inte bara en unik utveckling under Nederländernas moderna historia, utan – och på lång sikt kanske det är viktigare – om SP blir större än PvdA så vore det ett kraftigt slag mot socialdemokraterna, som riskerar att förlora sin 100 år långa hegemoni inom vänstern för att bara bli ytterligare ett halvt progressivt parti med en förvirrad identitet och oroande osäkra framtidsutsikter. Huruvida den senaste svängningen till vänster, både inom ledningen och hur de framställer sig, kommer att räcka för att bromsa förlusten av röster till SP återstår att se. Förutom det utbasunerade alternativet ”social eller liberal” är detta nyckeln till kampen om en position under valkampanjen, även om inget av partierna kommer att medge det öppet.

Precis som i resten av världen har sedan 1980-talet de grönas budskap varit särskilt gångbart, och GroenLinks, det andra traditionella vänsterpartiet, har under de senaste 20 åren kanaliserat denna rörelse i parlamentet. Under det senaste decenniet har det också alltmer framställt sig som ett frihetsivrande livsstilsparti, och på senare tid har det gått kraftigt till höger i en rad ekonomiska frågor och i frågor kring arbete och social välfärd. Trots den världsomfattande klimatkrisen och ett brett stöd till gröna tankar har PvdA:s historiska närvaro som en magnet för vänsterröster och sedan SP:s tillväxt – för övrigt också det ett uttalat grönt parti – hindrat GroenLinks från att dra fördel av PvdA:s anammande av den ”tredje vägens” socialdemokratiska politik och bli betraktat som ett betydande, realistiskt socialt alternativ. Partiets plats bland väljarna undergrävs nu på ett avgörande sätt, och trycket från den ekonomiska krisen har lett till en del förvånande uppenbart opportunistiska parlamentariska åtgärder, och möjligen ödesdigra interna gräl.

Givetvis måste denna dynamik inom vänstern tas med försiktighet, eftersom det inte finns några garantier för att situationen kommer att fortsätta i denna riktning. Märkliga saker har hänt tidigare under de nederländska valens sista två veckor, och allt är fortfarande möjligt. I detta läge kan opinionsundersökningarna bli självuppfyllande och en knuff i en viss riktning kan få dramatiska konsekvenser.

SP:s rötter, utveckling och arbetsmetoder

SP började sin tillvaro i början av 1970-talet som det maoistiska Nederländernas kommunistiska parti (marxist-leninisterna), men släppte snabbt alla förbindelser med Mao och Kina. Det arbetade under många år ”bland folket” som ett nätverk av löst sammanknutna lokala grupper som pekade ut problem och sedan föreslog lösningar. Sådana oberoende analyser och undersökningar spelar fortfarande en stor roll för dess politiska utveckling och kultur.

På 1980-talet riktade SP sin uppmärksamhet på nationella politiska ingripanden, och klev 1992 till

sist in på den parlamentariska scenen. Sedan dess har det stadigt ökat sin andel av rösterna, utom vid ett tillfälle 2010. I de kommande valen kan det bli största parti i underhuset, givetvis en historisk bedrift. Det är bland de tre största partierna medlemsmässigt (med omkring 47.000 medlemmar).

SP upprätthåller dynamiska och ömsesidigt produktiva band mellan lokalavdelningarna och den nationella ledningen och organisationen. De vidhåller stolt och bestämt två grundläggande principer: en lokal representation kan inte väljas utan att först ha fått till stånd ett aktivt ingripande i lokala, jordnära och sektorsvisa kampanjer, och alla offentligt valda, anställda ledamöter – från deltidsanställda fullmäktigeledamöter till ministrar i regeringen – måste skriftligen gå med på att överlämna sina arvoden till partiet och istället få motsvarande en normal lön (eller proportionell andel av den). Allt överskott går till partiet för att finansiera den dagliga verksamheten, publikationer och kampanjkostnader.

Tidigare motsättningar om denna sista princip har lett till flera avhopp från parlamentsfraktionen (och sedan från partiet själv) men partimedlemmarna och ledningen är orubbliga i denna fråga, och det finns inga undantag, vilket åtnjuter omfattande respekt och gillande inom allmänheten.

Från "rösta nej" till "rösta ja"

Fram till slutet av 1990-talet framställde SP sig som ett alternativt parti som till största delen arbetade utanför det etablerade parlamentariska systemet, och en röst för det betraktades som en vänsterprotest (vilket symboliserades av dess symbol, en röd tomat) liksom ett sätt att sätta press från vänster på PvdA. SP:s taktik ändrades senare från "rösta mot" till "rösta för" och partiet började etablera sig som ett vänsteralternativ med egna praktiska politiska förslag, och från och med 2000-talet med erfarenheter av regerande på lokal och regional nivå.

På nationell nivå ledde framgångarna i valet 2006 till kortvariga "förhandlingar" med CDA och PvdA, men inget av dessa partier ville låta SP komma med i regeringen för första gången. CDA kunde inte tänka sig att vara minoritet i en regering till vänster om mitten, och PvdA kände sig tvingat att till varje pris gå mot att SP skulle komma med i regeringen, av rädsla för att förlora sin dominans på det politiska området till vänster om mitten.

Under den pågående kampanjen börjar en hel rad av de politiska ståndpunkter som SP försvarat sedan länge, i synnerhet de som ursprungligen ansetts vara förlegade eller orealistiska, att bära frukt. Bland dem finns:

- Att de ända från början har varit mot att acceptera de nyliberala ekonomiska principerna;
- Att de tidigt varnade för det idiotiska i att militärt invadera Irak och Afghanistan;
- Att de varit mot att införa euron (även om de inte är för att dra sig ur eller upplösa euron nu);
- Framgångsrik opposition under folkomröstningen i Nederländerna 2005 mot en ännu mer odemokratisk integrering i EU (mot nästan alla de andra partierna);
- Mycket tidiga varningar för riskerna med privatiseringar av den offentliga sektorn, speciellt sjukvården;
- Stöd för fackliga och arbetarrättigheter med aktiv inblandning i centrala fackliga kampanjer, praktiskt taget helt utan deltagande av PvdA; och
- Betoning av de ekonomiska och sociala konsekvenserna av en avreglerad arbetsmarknad över hela Europa.

SP:s ledare Emile Roemer har under den nuvarande kampanjen på ett dramatiskt sätt beskrivit

alternativen för väljarna med följande ord: ”Kommer vi efter 12 september att vara ett liberalt eller ett socialt samhälle? Kommer vi att fortsätta att skära ner eller bygga ett bättre Nederländerna? Vi står för en social väg ut ur krisen.”

Som det sammanfattas i dess valprogram *Ny förtröstan* grundar sig SP:s ”sociala väg ut ur krisen” på ökade utlägg på boende, energibesparingar, en ren miljö, förbättrade allmänna transporter, tillgänglig sjukvård och utbildning av hög kvalitet.

Den första ökningen av de offentliga investeringarna skulle vara 3 miljarder euro 2013, med betoning på reparationer av fördämningar och bättre energieffektivitet. Järnvägssystemet skulle återställas under offentlig kontroll.

De förbättringar av levnadsstandarden som SP utlovat innefattar att behålla pensionsåldern vid 65 år (för ny omprövning 2020), höjning av den lagstadgade minimilönen, lönejämlikhet mellan män och kvinnor, mer medel för hjälp åt sjuka, barn och gamla och för att ge råd om program mot fattigdom, samt att bostadsbidragen ska ökas för de med låg lön. ”Överskottet” inom den offentliga sjukförsäkringen ska minskas.

Programmet siktar också in sig på arbetarnas rättigheter: på arbetsplatsen (hälften av storföretagens styrelser ska väljas av de anställda), under löneförhandlingarna (som ska bli nationella i de olika industrisektorerna) och vad gäller hälsa och säkerhet på arbetet.

Vad gäller invandring är SP för att tillämpa nederländska arbetsnormer för alla invandrare, att företag som bryter mot dessa ska bötfällas och för att på europeisk nivå tillfälligt återupprätta arbetstillstånd för östeuropeiska arbetare. Utvecklingshjälpen till nya medlemmar i EU ska ökas (SP kräver en generell utlandshjälp på 0,8% av BNP).

Finansieringen av programmet ska delvis skötas av en ny Nationell investeringsbank. Dessutom siktar SP:s program in sig på att ”finanskvartieren” ska betala den sociala välfärden och investeringskostnaderna. Bankerna ska organiseras om, sparbankerna ska skiljas från investeringsbankerna och en ”plan mot spekulationer” införs; en skatt på finanstransaktioner ska tillämpas och bankernas skatter ökas; skatten på inkomster över 150.000 euro per år ska höjas till 65%; reavinstskatten ska höjas till 40% och en speciell egendomsskatt införs.

Bonusar för företagsledare ska förbjudas och en övre gräns för löner ska införas på det halv-offentliga området. Nederländska skattebetalare ska inte förväntas finansiera EU:s ”räddningsaktioner” utan banker och andra innehavare av värdepapper på den europeiska ”periferins” offentliga skulder ska tvingas genomföra en större ”kapning” av de obetalda lånen.

Programmet syftar till dra en gräns mellan småföretag och storföretag, där småföretagen ska få bättre tillgång till regeringskontrakt, minskade sociala avgifter och bibehållna begränsningar av affärernas öppethållandetider.

SP:s budskap kombinerar konsekventa välgrundade analyser bevis och väldigt konkreta förslag med uppfriskande och energiska kampanjer – inklusive ett uppfinningsrikt och modernt sätt att använda e-politik. En annan ovärderlig tillgång är SP:s ledare, Emile Roemer. Roemer betraktas som en ärlig, icke karriärinriktad man av folket som talar klarspråk, som har varit politiskt aktiv under 30 år för att uppnå resultat i de vanliga arbetande människornas intressen och inte av personlig ärelystnad (vilket är ovanligt inom den traditionella nederländska politiken). Roemer är lärare och blev framgångsrik lokal representant och därefter respekterad nationell parlamentsledamot och är nu en ledande politisk personlighet som är allmänt beundrad och med starkt stöd inom breda lager av befolkningen långt utöver de vanliga vänsterväljarna. Han har varit en viktig orsak till partiets stadigt växande andel av rösterna under de senaste två åren.

Omöjligt att bilda en koalitionsregering?

Vilka kan gå med i en regering tillsammans med SP? Partiet har hela tiden sagt att det behöver bli så stort att det blir omöjligt för andra partier, speciellt de till vänster och i mitten, att ignorera det förändrade politiska klimatet (som 2006). GroenLinks, CU och PvdA skulle förmodligen känna sig förpliktade att gå med om det överhuvudtaget vore möjligt med en rimligt stabil regering.

Det största problemet är att många av SP:s nya röster kommer direkt från GroenLinks och PvdA, så det verkar fortfarande osannolikt med en klar, eller åtminstone någorlunda lätthanterlig, vänstermajoritet (för närvarande har den mellan 65 och 70 av underhusets 150 platser i opinionsundersökningarna). Bara om vänstern i allmänhet och framförallt SP tar röster från höger- (eller mitten-) partierna kommer en vänster- eller center-vänsterregering att bli trolig.

I den nuvarande atmosfären av spirande stöd för partiet skulle upprättandet av en mur för att än en gång stänga ute SP lätt kunna ge upphov till ilsket ogillande utifrån demokratiska grundvalar från stora delar av befolkningen, och inte bara de till vänster. Varje sådan åtgärd från de andra ”progressiva” partierna skulle mycket väl kunna visa sig ytterst negativ för dem. Men att regera med SP öppnar en dörr som under de senaste 40 åren har varit hårt stängd, och många etablerade politiker inser mycket väl att partiet är skickligt, erfaret och försiktigt nog för att undvika de mest uppenbara fällorna i en koalition som baseras på kompromisser.

I synnerhet för PvdA skulle en anslutning till en koalition som betraktas som mer höger än vänster definitivt kunna undergräva deras ställning inom vänstern. Så ett starkt resultat den 12 september ger de etablerade partierna ett antal svåra problem, men de är inte ensamma: SP själv skulle också ställas inför några grundläggande frågor att fundera över och problem att lösa.

Gammal socialdemokrati i nya kläder?

Nyligen beskrev partiet sig själv som de ”*verkliga* socialdemokraterna: både sociala och demokratiska”, och fyller det tomrum som PvdA uppenbarligen har övergivit, både politiskt och i praktiken. Och SP har vidtagit tydliga åtgärder för att bli av med sitt rykte att vara politiskt tilltalande men opraktiska, på grund av (1) att en del av deras relativt ”hårda” politiska förslag påstås vara omöjliga att genomföra, (2) bilden av att vara oförmögna att kompromissa sig ur en i grunden ideologisk inriktning, och (3) antagandet att inget av de andra partierna är villiga att gå i koalition med det och att en röst på SP därför är bortkastad.

Partiets nuvarande valprogram har – tillsammans med ett klart budskap om att det är ”ivrigt att regera, villigt att kompromissa” – till stor del lyckats tillbakavisa de två första invändningarna. Det tredje problemet, dess isolering som medvetet upprätthållits av de andra partierna, har undergrävts av den senaste tidens enormt ökande stöd, där opinionssiffrorna visar att partiet har blivit den klart största kraften till vänster om mitten. Men opinionsundersökningar är just det, och om en vecka är lång tid inom politiken så är 14 dagar en evighet.

Men är detta verkliga, sunda, försök från vänstern att bli en ledande aktör i ett hittills till överväldigande delen prokapitalistiskt och nyligen nyliberalt parlament – och i sin förlängning naturligtvis också regeringen – ännu en naiv, dömd, traditionellt socialdemokratisk strategi, som bara kan leda till besvikelser och desillusion bland både medlemmar och väljare när det når den parlamentariska demokratins gränser? Eller är det en medveten, noga genomtänkt process som är avsiktligt tänkt att avslöja, utmana och utvidga dessa gränser och få dess medlemmar och anhängare med sig in i nästa fas av den socialistiska framryckningen?

Det är svårt att säga hur djupt den historiska och ideologiska medvetenheten går inom SP:s led, eftersom bilden av det offentligt alltid har varit en parlamentarisk realism till vänster och valframgångar, men inom ledningens kärna och de bredare valda organen finns det verkligen en mycket

stark analys av politikens klassbaserade verklighet, kopplat till årtionden av kampanjer och erfarenheter av partibygge. Är den nuvarande perioden en del av en strategi av realistiska, men inte i grunden reformistiska, framsteg, som innefattar en stor del parlamentariskt och regeringsarbete? Eller lurar det förhållandevis öppna och demokratiska nederländska systemet bort SP från dess ursprungliga, i grunden etablissemangfientliga roll ner i den moderna kapitalistiska demokratins och den gammaldags parlamentariska integreringens förrådiska träsk?

Som vanligt kan bara tiden och kampen visa det. Men SP:s agerande inom den nederländska politiken är definitivt ”något att titta på” för socialister internationellt, oavsett vad som händer på och efter den 12 september.

Appendix 1: skiss över det nederländska politiska landskapet: de andra stora partierna

VVD (Folkpartiet för frihet och demokrati): Klassiskt icke religiöst liberalt parti, i många frågor progressivt (rättigheter för homosexuella, abort) jämfört med konservativa partier i andra länder, men har i ekonomiska frågor blivit ännu hårdare de senaste åren. Den nya yttersta högern. Stort och i allmänhet stabilt stöd.

PVV (Frihetspartiet): Grundat av tidigare VVD-medlemmen Geert Wilders, som ansåg att VVD var alltför mjukt mot (i synnerhet muslimska) invandrare. Har senare bytt måltavla för sin populistiska demagogi till ekonomiska invandrare från Östeuropa, och utnyttjar nu stämningarna mot integrering i Europa. Framställer sig som förkämpe mot de korrumperade och antidemokratiska etablerade politikerna å de hårt arbetande vanliga människornas vägnar. Stödet kanske gradvis minskar.

CDA (Kristdemokratisk appell): Traditionellt landsbygdens parti, egentligen inte något religiöst parti längre, har under de senaste decennierna varit den mest återkommande center-högermedlemmen i regeringen, och har fram tills nu betraktats som ett naturligt regeringsparti. Har drabbats av polariseringen av politiken och har fått betala ett högt pris för att ha deltagit i den senaste regeringen som stöddes av Wilders, med djupt splittrade uppfattningar bland de mer socialt inriktade medlemmarna och väljarna. Snabbt sjunkande stöd under de senaste åren.

D66 (Demokraterna 66): Bildat som svar på sammanbrottet för ”stöttepelarsystemet”, framhäver sig som den oberoende, tänkande människans parti, med utbildning, demokratiska reformer och medborgerliga rättigheter högt på dagordningen. Går bra igen efter några magra år, och ses nu av många som en realistisk koalitionspartner från mitten (beskriver sig själv som ”radikal center”), även om dess ekonomiska uppfattningar under de senaste åren har gått klart åt höger. Ökande och stabilt stöd.

CU (Kristliga Unionen): Det största av de verkligt religiösa partierna, traditionellt ekonomiskt till vänster om CDA, men fortfarande ganska konservativt i många sociala frågor (samkönade äktenskap, abort, etc) och har också gått till höger ekonomiskt på senare tid. Begränsat och stabilt stöd.

GroenLinks (Gröna vänstern): En sammanslagning på 1980-talet mellan partier ur (yttersta) vänstern och gröna partier. Har aldrig regerat eller egentligen ens på något kvalitativt sätt kunnat särskilja sig från PvdA, och tappar nu i stöd, speciellt till SP. Förändringar av ledningen nyligen, opportunistiska parlamentariska manövrar, katastrofala interna stridigheter och en uppenbar sväng åt höger – för att framställa sig som kandidat till regeringen – har skadat dem illa. Kan mycket väl försvagas grundligt av trycket från den polariserade politiken. Stödet begränsat och sjunkande.

PvdA (Arbetarpartiet): Traditionellt socialdemokratiskt parti vars nuvarande nedgång började med tre koalitioner med VVD i rad i slutet av 1990-talet, då de uttryckligen ”ruskade av sig sina

ideologiska fjädrar”, det vill säga antog det brittiska Nya Labours ”tredje väg” och överhuvudtaget antog – om än inte omfamnade – nyliberalismen. Nu allmänt föraktat som ett byråkratparti bestående av karriärpolitiker, lider av neutrala eller motsägelsefulla ståndpunkter och är för närvarande omsprunget av SP som största vänsterparti, och SP har tagit över en stor del av deras traditionella stöd, inklusive inom fackföreningsrörelsen. Förändringar inom ledningen på senare tid och ett försök att (se ut som om det) gå åt vänster har bara understrukt deras oärlighet och opportunist, men kan ändå ge utdelning. Ett dåligt resultat kommer att sätta ännu mer tryck på dem. Stödet långt under vad det har brukat vara historiskt, men har nyligen börjat öka.

Andra partier som sitter i parlamentet eller har chans att komma in den 12 september innefattar SGP (Reformerta samhällspartiet), PvdD (Partiet för djuren), 50 plus (Över 50), OSF (Oberoende senatsgruppen) och PP (Piratpartiet).

Appendix 2: valprognos antal platser 29 augusti

Valprognos från www.nos.nl 29 augusti, en viktad sammanräkning av de fyra viktigaste nationella opinionsmätningarna.

(Det nederländska underhuset har 150 platser).

Namn	Medeltal 1982-nu	2010	2012 (preliminärt)
VVD	29	31	32-36
PVV	17 (fr o m 2006)	24	14-18
CDA	44	21	13-15
D66	10	10	13-15
CU	5 (fr o m 2002)	5	6-8
GroenLinks	8 (fr o m 1989)	10	4-6
PvdA	40	30	18-22
SP	11 (fr o m 1994)	15	31-35